

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

פרשת נח

גליון ג (תרמ"ב)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 סרוי עאעניו

ה"י תהא שנת נפלאות גדולות

צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ושלוש לבריאה

ב"ה

פרשת נח

הי' תהא שנת נפלאות גדולות
צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

שיחות

5 העי' בקונטרס מעייני הישועה

לקוטי שיחות

5 אמרית תהלה לדוד בכל יום
8 זמן שמחתנו היא גילוי שמחת החתונה שביוה"כ

אגרות קודש

9 אכילת קדשים בסוכה אי"צ סוכה

חסידות

13 ביטול הקליפות למעלה
14 האספקלריא המאירה
14 חוספות למראה מקומות לתו"א פ' נח

פשוטו של מקרא

16 שבט גד - חלשים או גבורים
16 העי' ברש"י

נגלה

17 גוש בכלי שני בשבת לדעת רבינו הזקן
22 בענין מת מצוה קונה מקומו

23 ברכת לישב בסוכה בנשים

25 אונס ביום האחרון

שונות

26 בענין נשיאות אדה"ז (גליון)

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

לזכות כ"ק אדמו"ר שליט"א

לרפואה שלימה ואריכות ימים ושנים טובות ונעימות

תיכף ומיד ממש

ש י ח ו ת

הע' בקונטרס מעייני הישועה

משה אליעזר ליבעראוו
תות"ל מאונטריאל

בהשלמות לסי' מעייני הישועה (משיחות סוכות תשנ"ב) ע"י 21
מבואר הענין של האושפיזין החסידיים ובהע"י 93 כי וז"ל:
ובאופן ד"מראה באצבעו ואומר זה"י: כאן ישב הבעש"ט כאן ישב
המגיד וכו'. (שיחת ליל אי' דחגה"ס תרצ"ז ותשי"ג) - "ולחע"ר
שהשימוש בלשון עבר ("ישב") הוא בנוגע להסיפור **לאחרי זמן**,
אבל בעמדנו בלילות דחג הסוכות, הזמן שבו באים האושפיזין,
ה"ז בלי הוה ("ישב")! עכ"ל ההערה.

ולכאורה קשה ביותר דגם שימוש הלי' **ישב** ע"י אדמו"ר
מהרי"ץ הי' בשיחה דחגה"ס - כמפורש בהע"י ולפי הביאור
בהערה הרי בלילות דסוכות הי"ז הוה. וממילא יכולים לומר
יושב ולפ"י קשה על הלי' בשיחת הרי"ץ, גם לפ"י קשה
המילים "שהשימוש בלי' עבר הוא סיפור **לאחרי זמן**" דזה נאמר גם
בסוכות כנ"ל. וצ"ע.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

אמירת תהלה לדוד בכל יום

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה

בלקו"ש חיי"ח פ' פינחס (ד) (וראה גם בסי' שלחן המלך סי'
נ"א) מביא הגמ' ברכות ד, ב, א"ר אלעזר כו' כל האומר תהלה
לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, ופירש"י שם
ג' פעמים כנגד שלש תפלות. ומביא ע"ז קושיית הצ"צ ביהל אור

(עי' תעריב) דלפייז כיון דעיקר הענין דגי פעמים הוא משום גי תפילות, אייכ היי צייל זה גם בתפלת ערבית, ולפעול אין אומרים, ואף שישנם מתרצים דלילה לאו זמן תפלה כו', מיימ לא ניתח ליי להציץ בזה, כיון דסוייס עיקר הטעם דגי פעמים הוא גם משום ערבית, ואם בלילות לא שייך לאמרו אייכ היי צייל רק בי פעמים? ומתרץ הציץ דזה קאי למייד תפלת ערבית חובה, ולדידי אהיינ דאמרינן אשרי גם בתפלת ערבית, דהייז כשאר תפלות אבל לדידן דקיימיל דהוה רשות אהיינ שתיקוהו רק בי פעמים משום בי תפלות, ועייי בי פעמים מובטח לו שהוא בן עוהיב (והא דאנן אמרינן אשרי גם אחר שמויע בשחרית הייז מטעם אחר, עיייש). והנה בהערה 14 שם מקשה דהרי אדהייז מביא בריש סיי נייא דכל האומר תהלה לדוד גי פעמים בכל יום, אף דפסק בסיי קייו תפלת ערבית רשות, ולפי הנ״ל היי צייל דעייי בי פעמים הרי הוא בן עוהיב? (וכן קשה משאר הפוסקים כמו הר״ף דפסק בריש פרק תפלת השחר דערבית רשות ומיימ מביא המאמר גי פעמים בכל יום ברי״פ אין עומדין, ועדייז בטור דברישי סנייא מביא גי״פ, ובסיי רליה פסק דערבית הוה רשות, ואיך זה מתאים להנייל).

והנה זייל הציץ ביחל אור: והשייס כאן אזלא לרייג דסבייל תפלת ערבית חובה, וכיימ דהא רי אלעזר אמר כן, וייל דמסתמא סבייל כרי יוחנן דייל דסבייל גייכ תפלת ערבית חובה, ולמייד תפלת ערבית חובה ייל אשרי קודם תפלת ערבית כו' עכ״ל. ונראה כוונתו דרייא היי תלמיד מובהק של רי יוחנן, כדאיתא בביימ פד, א, ובייב קנד, ב, ובכיימ ועיי גייכ בירושלמי ברכות פייב הייא דרי יעקב בר אידי למד זכות על רייא שאינו אומר הלכותיו משם דרי יוחנן כי הכל יודעים שהוא מרי יוחנן כיון דהוא תלמיד מובהק, ואייכ כיון דרי יוחנן סבייל דהוה חובה, אייכ גם רייא סבייל כן.

והנה בתוס' שם דייה דאמר רי יוחנן מביא מסידור דרי עמרם דמה שאנו אומרים קדיש בערבית בין גאולה לתפלת הוא להודיע תפלת ערבית רשות ובמילא אייץ לסמוך גאולה לתפלה, ומקשה עייז התוס' דלפייז נמצא דרי יוחנן שסבייל שם בגמי דגם בערבית צריך לסמוך גאולה לתפלה סבייל דערבית חובה, ועייז מקשה התוס' דאם רי יוחנן סבייל דהוה חובה היי לנו לפסוק כן, דאף דרב סבייל לקמן כז, ב, תפלת ערבית רשות, מיימ הרי רב ורי יוחנן הלכה כרי יוחנן, ולמה פסקינן דהוה רשות (ועיי מהרשייא שביאר

כן הקושיא) ולכן סב"ל להתוסי' דבאמת גם ר' יוחנן סב"ל דהוה רשות, אלא דמ"מ כשמתפלל צריך לסמוך גאולה לתפלה, עיי"ש היטב.

ובשיטת ר' עמרם דר' יוחנן סב"ל דהוה חובה מ"מ פסקינן דהוה רשות, י"ל כמ"ש בצ"צ ברכות שם דבאמת לקמן כז, ב, ישנם ב' גירסאות הא' גירסת התוסי' דרב סב"ל דהוה רשות, אבל בגירסא דידן הוא דאב"י סב"ל חובה ורבא סב"ל רשות עיי"ש, וא"כ לא קשה כלל למה פסקינן רשות אף דר' יוחנן סב"ל דהוה חובה כיון דההלכה כרבא דהוה בתראי, עכ"פ יוצא דלרב עמרם הך דין אם צריך לסמוך גאולה לתפלה בערבית תלוי אם תפלת ערבית רשות או חובה.

וע"י בטור ר"ס רל"ה שכתב וז"ל: כשיגיע הלילה יתפלל תפלת ערבית ואינה חובה שלא נתקנה אלא כנגד אברים ופדרים של תמיד בין הערביים שלא נתעכלו ביום שקרבין והולכין על הלילה, עכ"ל, ועד"ז כתב ברש"י שבת כ, ב, דתפלת ערבית רשות שהוא כנגד הקטר חלבין כו' שאין מעכבין כפרתן, וביאר בצ"צ דמזה מוכח דלמ"ד (ברכות כו, ב) דתפלות כנגד תמידין תקנו בודאי סב"ל דהוה רשות כנ"ל, ולפי שיטת ר' עמרם אפ"ל דכיון דריב"ל סב"ל שם דתפלות כנגד תמידין תקנום א"כ הרי מוכח דסב"ל דערבית רשות, לכן חולק על ר' יוחנן בדף ד, ב, וסב"ל דבערבית א"י"צ לסמוך גאולה לתפלה דלשיטתי קאי, וכדברי ר' יוחנן בדף ד, ב, וסב"ל דבערבית א"י"צ לסמוך גאולה לתפלת דלשטיתי קאי, וכדברי ר' עמרם דהא בהא תליא.

והנה גם רש"י כתב בסי' הפרדס (סי' א') כרב עמרם וז"ל: ולפי ששינונו תפלת ערבית רשות כו' לכן הוסיפו ברכה אחת יראו עינינו כו' להודיע שתפלת ערבית רשות וא"י"צ לסמוך גאולה לתפלה, ונמצא דגם רש"י סב"ל כרב עמרם, ועפ"י כ"ז אפשר לומר דכל ביאורו של הצ"צ הוא רק לשיטת ר' עמרם וברש"י, דכנ"ל הרי יסודו הוא מהא דר"א סב"ל כר' יוחנן, וא"כ אפ"ל דרש"י למד ברי' אלעזר דכיון דהזכיר ג' פעמים א"כ זהו לשיטתו דסב"ל כר' יוחנן דהוה חובה וכנ"ל, דהם לומדים דזהו שיטת ר' יוחנן דלכן צריך לסמוך גאולה לתפלה. אבל לדין דסב"ל דהוה רשות, א"כ בעינן ר' ב' פעמים מצד ב' תפלות, וא"כ אפ"ל דביאורו של הצ"צ הוא רק לפי שיטה זו.

אבל לפי מייש התוסי דבאמת אין הכרח כלל לומר דרי יוחנן סב"ל דהוה חובה ולשיטת התוסי אדרבה אי אפשר לומר דסב"ל דהוה חובה דאיכ היינו לנו למפסק כן, וגם הרי ר' יוחנן סב"ל בכלל דהלכה כסתם משנה וכאן מבואר בגמ' יש סתם משנה דתפלת ערבית רשות דזהו המשנה דתפלת הערב אין לה קבע, אייכ אין שום סברא לומר דרי"א סב"ל דהוה חובה, והא דאמר גי פעמים אייז כמייש רשיי כנגד שלש תפלות אלא מטעם אחר, כמייש בפניי שם שכשיאמר גי פעמים דהוה חובה יוקבע הענין בלבו, ובשלטי הגבורים לקמן ר"פ אין עומדין כתב דאם יחייבו גי פעמים בודאי יאמרנו עכ"פ פ"א עיייש, ולכן אפ"ל פסק הטור ואדה"ז גי פעמים אף דפסקו דתפלה ערבית רשות, כיון דאינו קשור זליז, וכוונת הצי"צ אפ"ל הוא רק בביאור שיטת רשיי ולשיטתו קאי כני"ל.

זמן שמחתנו היא גילוי שמחת החתונה שביוה"כ

הרב ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חב"ד

בי"דבר מלכותי גליון פט [תשנ"ג] סיג איתא: "שגודל השמחה ד"זמן שמחתנו... ושמחת בית השואבה, ובשלימות הגילוי וקליטה בשמיני עצרת ושמחת תורה - היא מכיון שאז היא (התגלות ה)שמחה בפועל ד"יום חתונתו זה מתן תורה" (דלוחות האחרונות) ביום הכפורים, חוגגים אז את השמחה הגדולה של החתונה של בניי עם הקב"ה ביוהכ"פ - "אחת בשנה", ועד שזה בא בתכלית השלימות... בשמע"צ ושמח"ת וכו"י.

ובהערה 22 כתב: "עד שלא היו ימים טובים לישראל כטי"ו באב וכיום הכפורים, וכן הוא אומר ביום חתונתו זה מתן תורה.

ולהעיר שיום הראשון דסוכות בחמשה עשר בחודש (תשרי), שבו קיימא סיהרא באשלמותא, והוא בא בהמשך להתשובה וכפרה דיוהכ"פ - הוא ע"ד ובדוגמת חמשה עשר באב, שבו נעשה העלי ושלמות הלבנה לאחרי הירידה בתחלת חודש אב (וכמובן ממאחז"ל הנ"ל "לא היו יו"ט כטי"ו באב ויוהכ"פ). דאף שהתחלת העלי היא בת"ב... הגילוי הוא בטי"ו באב. וכמו"כ בחודש תשרי, שיום

חתונתו הוא ביוהכ"פ, וגילוי השמחה הוא - בט"ו בתשרי." עכ"ל. [מספר השיחות תשי"ג ח"א ע' 42]

ונראה להוסיף; דלפי מה שמובא בשו"ע רבנו ריש הלכות יוה"כ (סי' תרד ס"א) שכתב: "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וגו', וכי בתשעה מתעניין? והלא אין מתעניין אלא בעשירי... ומה שהוציא הכתוב את האכילה בלשון עינוי ולא אמר בפירוש שיאכלו וישתו בתשיעי לומר לך שהאוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו הי' מתענה בו מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענית בו." עכ"ל

ולפי"ז נראה להוסיף, דכמו שהגילוי מהעלי' דתי"ב הוא ששה ימים עד טו באב, כמו כן הגילוי מיו"כ "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש" הוא ג"כ ששה עד חג הסוכות.

א ג ר ו ת ק ו ד ש

אכילת קדשים בסוכה אי"צ סוכה

הרב יהודה קעלער
מח"ס מנחת יהודה וירושלים
תושב השכונה

בגליון תרמ"א הביא הרב אי"ב גרליצקי שי' מ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לאכילת קדשים בסוכות וזלה"ק: "לכאורה ברור דפטור מסוכה, כי זה הכלל במצוה זו תשבו בסוכה כעין ההנהגה בדירתו כל השנה (סוכה כז, א) וכמו שבכל השנה לא היו הכהנים אוכלים השיריים אלא בעזרה ולא בבית דירתם, הרי גם בחג הסוכות יעשו כד", עכלה"ק, וע"ז העיר הרב הנ"ל "ויש לבאר בזה דלכאורה איך שייך בכלל לעשות סוכה בעזרה, הלא העזרה הי' מקורה, ואין עושין סוכה בתוך הבית כדאיתא בסוכה ט, ב, בסוכות תשבו כו' ולא בסוכה שבתוך הבית וא"כ פשיטא דקדשים אלו שאכילתם רק בעזרה לא הי' אפשר לאכול בסוכה? אלא שכבר כתב בזה בשו"ת בית יצחק (חאו"ח סי' ה' בסופו וכן בסוף חאהע"ז ח"ב סי' קכ"ו, עיני"ש) שהי' אפשר לזש"ח סוכה ולש"ח

הבנויות בחוץ ופתוחות לקדש שהיו אוכלים שם כמבואר בזבחים כו, א, ושם לא הי' מקורה", וראה שם עוד מה דשקוי"ט בנוגע להעזרה שהי' מקורה, וראה גם בס' הדרש והעיון ויקרא מאמר רנ"ג.

והנה אני הקטן לא זכיתי להבין לא הקושיא, ויתר על כן לא הבנתי התירוץ, ראשית כל הרי לשיטת כ"ק אדמו"ר שליטי"א לא הי' הר הבית מקורה כולו וז"ל כ"ק אדמו"ר שליטי"א במכתבו (נדפס בליקוטי שיחות חכ"א ע" 401 ונעתק גם בהלכות ביהב"ח עם חידושים וביאורים סימן כ' סעיף ט'): "נראים דברי המדרשים שביהמ"ק כולו (שגם הוא נכלל בהשטח דהתי"ק אמה) לא נכלל בקירוי הנ"ל ופשיטא שכמה מקומות בו לא היו מקורים, עיין מפרשים למדות רפ"ב".

והנה במל"מ כתב וז"ל: הי' מקורה סטיו וכ"ו בירושלמי פ"ג דתעניות הל' ח' דההיא דתנן עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית הלא אמרה הר הבית מקורה הי' ועיין במ"ש הרב תו"ט רפ"ב דמדות.

ושם איתא דיש לומר שרק הסטיו לפניו מסטיו הי' כולו מקורה, עכ"פ לשיטת כ"ק אדמו"ר שליטי"א לא הי' העזרה מקורה.

ולפי הרמב"ם א"א לומר שהי' כל הר הבית מקורה כמשי"ת, דהנה בביאור הטעם למה עשו הסורג יש שני טעמים א) ששם היו שלטים שעד כאן מותר לגויים להכנס, ולפנים מהסורג אסור להם להכנס, וזה דוקא לפי השיטה שהשטח לפניו מן הסורג נקרא חיל וע"ז תנן (ופסק כן רבינו בהל' ביהב"ח פ"ז הל' ט"ז, החיל מקודש ממנו שאין עכו"ם וטמא מת ובוכל נדה נכנסים לשם.

אבל לשיטת הרמב"ם שהחיל הי' חומה ורק לפניו ממנו מתחיל מקום האסור לעכו"ם, הרי ע"כ אנו צריכים לפרש כמו שכתב מרן טעם של הרא"ש משום טלטול בשבת, וז"ל: "וכתב הרא"ש שהסורג נעשה לטלטול שבת ולזה הי' גבוה" טפחים כדין כל מחיצה דהיקף הר הבית לא מהני דהוי הוקף ולבסוף פתח דלא מהני".

והנה אם הי' הר הבית כולו מקורה לא היו צריכים לסורג כדי להתיר הטלטול, דהרי לשיטת הרמב"ם בהלכות שבת פ' ט"ז הל' ח' קרפף שלא הוקף לדירה אם הי' קרוי מותר לטלטל בו,

וכמ"ש הר' קאפח על דברי או"ש שאסור לטלטל בכגון דא: "ואין דבריו נראין דכל עצם גזירת חז"ל בכרמלית כדי שלא תחלף בר"ה, והוא הדין והוא הטעם ביותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה משא"כ במקורה השתא רה"ר שריא (ועיין ה' שבת פ"ד הל' ו') המתחלף בה אסור? יציבא בארעא וג'ור בשמי שמיא! לפיכך נראה דליתא לשיטת רבינו"י, ע"כ בנוגע לקירו דכל הר הבית ובתוכו העזרה.

והשתא תירוצו של הבית יצחק שעשו סוכות בלשכות הבנויות בחול ופתחות לקודש בכלל אינו מובן לי, לא מיבעי כמו שכתוב בתוספתא מעשר שני פרק שני שכל הלשכות **היו בנויות בקדש** ורק תני להו משום דרוש וקבל שכו, שלא היו במציאות לשכות כאלה [ואם היו מאן לימא שלא היו מקורות? ואף לשיטת הרמב"ם שה"י לשכה בנויה בחול ופתוחה לקדש, והיא לשכת בית המוקד, הרי ה"י בית המוקד מקורה בכיפה, וא"כ באיזה לשכות מדובר.

והנה על הפסוק (נחמ"י ח, ט"ז): ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סוכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלקים וגו', ובפסוק י"ז וישבו בסוכות, כתב הרוקח ה' סוכה ס"י ר"י"ט וז"ל: "ובחצרות בית האלקים, והלא אין ישיבה בעזרה ושם כתיב וישבו בסוכות, אלא בעזרת נשים, וגם חצרות היו בירושלים שהבאים לבית האלקים אוכלים שם שלמיהם" עכ"ל.

והנה מוכרחים אנו לומר דהרוקח סבר כשיטת הרמב"ם, דהא דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד כללא הוא, ואף הכהנים היו אוכלים קדשי הקדשים בעמידה ולא בישיבה (ועיין בתוס' יומא כ"ד ע"א) וז"ל רבינו בהל' כלי המקדש פ"ז הל' י"ח: "הכהנים מפני שהן עומדין על הרצפה תמיד ואוכלין בשר הרבה הן **חולין במעיהן** לפיכך מעמידין ממונה אחד שיה"י מבקר אותם ומרפא לכל תחלואיהם וכו"ו הרי שהיו אוכלין במעומד שזה אחד הגורמים לחולי מעיים.

ומצות סוכה היא בישיבה דוקא כמש"כ רבינו בהלכות סוכה פ"ו הל' י"ב וז"ל: "כל זמן שנכנס לישב בסוכה כל שבעה מברך **קודם שישב** אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה, ובלילי יום טוב הראשון מברך על הסוכה ואחר כך על הזמן, ומסדר כל הברכות על הכוס, נמצא מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב

ואחר כך מברך על הזמן, וכזה הי' מנהג רבותי ורבני ספרד לקדש מעומד בלילי ראשון של חג הסוכות כמו שבארנו" עכ"ל.

ובהערה כ"ד כתב הרב קאפח ש"י:

(כד) כתב המ"מ, כת"ר מקדש מעומד לפי שאמרו כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ונמצא שראוי לברך קודם שישב, וזה הוא מנהג רבותינו, ועיין בהשגות, ואני אומר שאין טעמו מספיק למנהגו, הרי שנכנס לישב בה על דעת שלא לאכול לדבריו יברך מעומד, ונראה לקיים מנהגו ומנהגנו שאין כונת הברכה כשאמרו לישב ישיבה ממש, שהרי ודאי אם היה עומד בסוכה כל היום ואכל ושתה בה ולא ישב כלל ודאי יצא ידי חובתו שאינו מחוייב לישב, ובודאי כשאמרו לישב רצו לומר לעמוד ואחזו לשון הכתוב שאמר בסכת תשבו שבעת ימים, וכיון שכן כשנכנס בה כבר התחיל במצוה

שהרי מצוה בין עומד בין יושב, ואע"פ כן הוא מברך וקרוי עובר לעשייתה לפי שכל שעה ושעה היא קודמת לשעה אחרת, וכל היום נמשך מצותה, ולדעת רבנו ורבותיו היה לו לברך קודם הכניסה שהרי כיון שנכנס התחיל במצוה, כך נראה לי.

ונראה ברור דלדעת רבנו אין דבריו נכונים, והאוכל בסוכה עומד או ישן עומד וכמעשה שהיה לא יצא ידי חובתו, שאין אני קורא בו תשבו כעין תדורו, וראיה ממנהג רבנו שנכנס בסוכה ועומד ורק כאשר בא לישב מברך עובר לעשייתן דמשמע שאין העמידה בסוכה כלום, וכ"כ בפ"א ברכות ה"י ח' ואמתי מברך בשעה שישב בסוכה, הן אמת שאם עבר ולא ברך כשישב מברך גם לאחר ישיבתו וכמ"ש שם ה"י ה' העושה מצוה ולא בירך אם מצוה שעדין עשיית קיימת מברך אחר עשייה . . או שישב בסוכה ולא בירך תחלה חוזר ומברך . . אחר שישב לישב בסוכה, ע"ש. ומנהגנו בליל ראשון של סוכות נכנסין לסוכה ואין יושבין אלא עומדין ומקדשין מעומד תחת הסוכה ומברכין לישב בסוכה ויושבין ומברכין שהחיינו, ומתכוונים גם ליו"ט וגם לסוכה ושותין, ולרבנו אין מקדשין שום קדוש מעומד חוץ מליל ראשון של סוכות.

הרי יוצא לנו עפ"י שמצות אכילת קדשי קדשים ומצות אכילה בסוכות הם הפכיים זמ"ז, וא"א לקיים שניהם.

ח ס י ד ו ת

ביטול הקליפות למעלה

משה אליעזר ליבעראוו
ישיבת תות"ל מאנטריאל

בלקווי"ת ר"פ פינחס מבואר ענין היום לעשותם שהוא דוקא בעוה"ז משא"כ בעוה"ב אע"פ שישנו שמה גילוי אלקות ביותר, אין שייך ענין המעשה וכו'. וז"ל שם (עה, רע"ג) "שהעוה"ז דוקא הוא עולם המעשה ובו ניתנה הבחירה... משא"כ בעוה"ב... והגם שרואה שם גילוי אלקות... ואפ"י הקליפות וסטי"א הם שם בבחי' ביטול דקרי' ל"י אלקא דאלקיא... היינו שלא רק שבעוה"ב ישנו גילוי אלקות (שאינו בעוה"ז) אלא שגם הקליפות יש להם שם (דוקא) הביטול דקרי' ל"י וכו'. ולכאורה צ"ע, דבדייה באתי לגני תשי"ג מבואר ההיפך מזה. וז"ל שם: "... ועד"ז או"ה וקליפות וסטי"א אין עוברים רצונו יתי אלא דקרי' ל"י אלקא דאלקיא דהם אומרים שגם להם יש שליטה וממשלה. אבל מ"מ אין מורדים בו יתי שהרי קרי' ל"י כו'. ואין עוברים על רצונו יתי לעולם..." הרי מפורש מזה שגם בעוה"ז (מציאות של או"ה) ישנו ביטול זה דקרי' ל"י ואי"ז בכלל מרידה וכו'. וא"כ מפורש שביטול הקליפות נמצאת גם למטה בעוה"ז? ואפ"י את"ל שלמטה יכולים לעבור על רצונו יתי, וממילא הביטול האמיתי (שאי"ז מרידה) נמצאת דוקא בעוה"ב (כהביאור בלקווי"ת שם) הרי כבר ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערותיו לד"ה באתי לגני הנ"ל. (יבמענה על שאלת רבי"ם) שקושיא זו הוא רק על הגמי שמפרש זה, ולא על המאמר - (שרק מבאר זה). והדרא קושיא לדוכתא ועצ"ע.

האספקלריא המאירה

הרב שלמה שניאור זלמן ליבעראוו
תושב השכונה

בהמאמר דבר מצוה (-נדפס בס' המאמרים תשי"ח ע' 272) מפרש הפסוק נפתחה השמים ואראה מראות אלקים, ומבאר דזהו בחי' אספקלריא המאירה וכו'. ולא הבנתי זה דברש"י עה"פ פירש באופן הפוך לגמרי. וז"ל שם (יחזקאל א) "מראות אלקים" - על שם שלא הי' רואה באספקלריא המאירה קרא אותה מראות אלקים. ואף ש"ל דבדא"ח מבואר הרבה ענינים שלא כפי הפ"י בנגלה הרי בפירוש הפסוק - כשמובא בהמאמר מילת "פירוש" לאחרי שמביא פ"י הרי"ז צ"ל מתאים עם פ"י הפשוט. ולפי פ"י רש"י קשה. וצ"ע.

הוספות למראה מקומות לתו"א פ' נח

הרב אהרן חיטריק
≈ תושב השכונה ≈

ח, ג

והנה בחי' מים רבים: מכאן מובא באוה"ת בראשית כרך - ג' דף תרכד, א.

המבול בא לטהר את הארץ: ראה לקו"ש כרך ל' ע' 16 ואילך

ח, ד

וכמארז"ל שבחר לו א"א שעבוד: ב"ר פמ"ד, כ"א

ט, א

טוב זה מלך חיים קהלת רבה ג, יא בלקו"ת חקת סב, א מציינ
לזח"ב פ' יתרו סח,ב ובפ"י הרמ"ז

ט, ב

כידוע שכל אפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת ראה גם לקמן פח, א. לקוי'ת בהר מא, א. האזינו עב, ג

ט, ג

משא"כ בחי' גבורה... בהגברת רב למאוד

בלקוי'ש כרך ל ערך 108 כי שמשי'כ כאן "שהכוונה לגבורה "דאצילות" עיי'ש בשולי הגיליון

י, ב

בלקוי'ת להרח"ו ז"ל: באוה"ת בראשית כרך - ג דף תרנ"ז, א "בלקוי'ת מהאריז"ל ס"פ נח בשם הרח"ו ז"ל "ושם מעתיק הלשון וכ"ה שם בדף תרס"ג, א. תרס"ד, א.

בכח שמוש השמות: ראה באוה"ת הנ"ל.

■ ■ ■

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

שבט גד - חלשים או גבורים

מאיר הלוי קירש
 ≈ תות"ל 770 ≈

[דברים לג, יח] רש"י ד"ה ולזבולון אמר "אלו ה' שבטים שברך באחרונה זבולון גד ודן ונפתלי ואשר כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם לפי שהיו חלשים שבכל השבטים הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה... לפי שנראים חלשים."

בפשטות משמע שהי' האנשים זבולון גד כו' היו חלשים ולכן גם בניהם היו כמותם גם כן חלשים ולכן הי' משה צריך לברך אותם כדי לחזקם. אבל צע"ק מרש"י ד"ה כלביא שכן (בברכתו של גד דברים לג, כ) "נמשל כאריות שכל הסמוכים לספר צריכים להיות **גבורים**". מזה יוצא ששבט גד היו גבורים. ולא כמו שכתוב בפסוק יח שהיו מהחלשים.

אולי יש לתרץ (בפשטות) שזהו מה שרש"י כותב "לחזקם ולהגבירם", שגבורתם היתה **מברכתו של משה**. ומש"כ בפסוק יח שהיו חלשים וזה מצד **טבעם** ואח"כ בפסוק כ' מדובר **אחרי הברכה**.

~~~~~

הע' ברש"י

הרב הערשל וואלדמאן
 תלמיד תו"ת לשעבר

ברש"י פי' לך (יז, כג) מעתיק רש"י התיבות "בעצם היום" ומפרש בו ביום שנצטוה ביום ולא בלילה וכו' ולהלן בפסוק כ"ו מעתיק רש"י התיבות "בעצם היום הזה" ומפרש שמלאו לאברהם צ"ט שנה ולישמעאל י"ג שנים וכו' וקשה דלמה לעיל העתיק רק התיבות "בעצם היום" ומחר העתיק גם וניבת "הזה"?

גם בפרשתינו (נח ז, יג) מעתיק גייכ התיבות "בעצם היום הזה" ומפרש למדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים וכו' וכן הוא בפי בא (יב, מא) ובפרשת האזינו (לב, מח) לגבי פטירת משה מעתיק גם תיבת הזה?

ונראה לתרץ דרך במקום שנוגע להדגיש יום זה דוקא (לא לפניו ולא לאחריו) מעתיק תיבת "הזה" להדגיש שהי צ"ל. ביום זה דוקא, וכמו בנוגע להמבול הרי כתב רש"י בפרשתינו (ו, ד) שהי חשבון מדויק של קייכ שנים וכו', וכן בנוגע לציאת מצרים היי זה צ"ל דוקא אז וכמ"ש שם ברש"י שכיון שהגיע הקץ לא עכבן המקום כהרף עין, וכן בנוגע לפטירת מזה הנה אז מלאו לו ימיו ושנותיו, ולכן היי פטירתו צ"ל דוקא אז, ועד"ז בפי לך בפסוק כ"ו שמפרש שאז מלאו לו צ"ט שנה וכו' שההדגשה היא על יום זה דוקא העתיק תיבת "הזה" משא"כ בפסוק כ"ג ששם אינו נוגע ההדגשה ביום זה דוקא לא העתיק תיבת "זה".

ואולי יש לתרץ גייכ עפ"יז הא דמקשים בפי האזינו שכתב רש"י בגי מקומות ולא הזכיר הך דפי לך? ואפ"ל משום דבפי לך לא היי זמן זה ממש לעיכובא, ולכן אין זה שייך לשאר המקומות. (וראה לקוי"ש חייט פי האזינו ב).

■ ■ ■

נ ג ל ה

גוש בכלי שני בשבת לדעת רבינו הזקן

שלום דובער לוין
≈ תושב השכונה ≈

ביו"ד ס"י צד שייך סק"ל וטי"ז סק"יד ובסיי קה שייך סק"ח מבניאים מחלוקת בין הרמ"א ובין האו"ה והרש"ל, אם גוש בכלי שני מבשל, דעת הרמ"א להתיר ודעת האו"ה והרש"ל לאסור.

ולכאורה כן הוא גם לענין בישול בשבת, לפי"ד הרש"ל והאו"ה. ומעשים בכל יום שמגישים בשבת טשאלנט, שהוא גוש בכלי שני, ורוצים להניח באותה צלחת בשר מבושל קר, ותלוי

במחלוקת הנ"ל אם מותר להניח או לא. ופלא שלא נתפרש דין זה בשו"ע אדה"ז ה"י שבת ס"י שיח, אם אנו אוסרים כהאו"ה והרש"ל או לא.

והשאלה היא בשנים: א) אם אנו אוסרים בזה כדעת האו"ה והרש"ל או מתירים כדעת הרמ"א. ב) אם יש בזה חילוק בין בשר בחלב לבין בישול בשבת, ע"פ מה שמדייק בפרמ"ג בשפ"ד שם בלשון הרש"ל "מפליט ומבליע", ומשנה מלשון האו"ה "ומבשלי". ולפי"ז אפשר שאין בזה איסור בשבת.

והנה אף שלא בפירוש אתמר, מ"מ מכללא איתמר בבי מקומות בשו"ע אדה"ז בה"י שבת. ה"י הוא בסעיף האחרון שבסי' שיח, והבי' בסוף הקו"א לסי' רנג:

בשו"ע ססי' שיח כתב המחבר "אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנגד המדורה". ובט"ז סקכ"ד "וה"ה במעבירו מהאש כ"ז שהוא רותח שהי"ס אסור לטוח עליו שום דהא עדיין כ"ר הוא". אמנם במ"א סקמ"ה "לאו דוקא דה"ה אם הוא רותח שיסיב .. וכ"כ הפוסקים בי"ד דדבר שהוא גוש אפי' בכ"ש מבשל וכ"ש צלי".

הרי לפנינו לכאורה שלדעת ה"ז לא אומרים בשבת גוש בכלי שני מבשל ואילו לדעת המ"א אומרים שמבשל.

וז"ל אדה"ז בסל"א "אסור לטוח שמן ושום ע"ג הצלי בעודו חם שהיסיב אפי' נצלה מבע"י דמ"מ יתבשל השום והשמן". שהוא כפשטות לשון המ"א, שאפילו בכ"ש מבשל.

אמנם עדיין צ"ע בזה: א) רבנו הזקן רגיל לפרש ולא לסתום, וא"כ מדוע לא מפרש שהאיסור הוא אפי' אחרי שהניחו הצלי בכלי שני. ב) מלשון המ"א שכותב "גוש אפי' בכ"ש מבשל וכ"ש צלי", נראה שיש סברא לחלק בין גוש שהתבשל ובין צלי, וא"כ מדוע לא מפרש רבנו הזקן שאף גוש שהתבשל כשהוא בכלי שני מבשל. ג) רבנו הזקן מפרש בכל הלכה את טעמה בקיצור, ואיך זה שאינו מפרש כאן טעם ההלכה כיון שגוש בכלי שני מבשל.

מכ"ז היה נראה לכאורה שרבנו הזקן דייק לכתוב בלשון סתמי, שאפשר יהיה לפרש בו גם כה"ז, דמיידי כשהצלי הוא עדיין על השפוד, ואפשר גם לפרש בו כהמ"א דמיידי שהצלי הוא

בכלי. ועדיין אין לנו הוכחה ברורה בדעת רבנו הזקן בזה. ואמנם כ"ה בהמ"מ, שמציינים לט"ז ומ"א הנ"ל.

אמנם יש מקום נוסף בשו"ע רבנו ה"י שבת שמזכיר בפירוש את ההלכה הזו שגוש בכלי שני מבשל, אבל אין זה בשו"ע עצמו אלא בקו"א, וגם שם יש לעיין בכוונתו.

וכדי להבין זאת צריך להקדים את דברי השו"ע בסי' רנג ס"ד י"ש למחות ביד הנוהגים להטמין במע"י קומקום של מים חמים ונותנים אותם לתוך הקדירה בשבת כשתבשיל מצטמק", "והטעם דשמא א' מהם אין היס"ב והשני יס"ב ומתבשל זה עם זה ונמצאו מבשלין בשבת" (ט"ז ומ"א שם).

ומוסיף ע"ז הרמ"א שם "וע"ל ס"י שייח". ומבאר המ"א "לפי מ"ש ס"י שייח סט"ו דאם לא נצטנן לגמרי אין בו משום בישול א"כ גם כאן שרי". והשי"ע לשיטתו שסובר שם שיש בישול אחר בישול כשאין היס"ב (ראה שו"ע רבנו שם ס"ט).

וע"ז כותב אדה"ז בקו"א כאן (סוף ס"י רנג) "וס"ד שבשי"ע לא העתקתי משום דלא קיי"ל הכי כמ"ש המ"א ע"ש".

ולפ"ז כותב עוד המ"א שם "מעשים בכל יום שנותנין לתוך הקערה קטניות ומערין עליהם רוטב של בשר, ואם כן כיון שהקטניות בכלי שני ומערין עליהם מכ"ר ה"ל בישול .. אלא ע"כ ס"ל דלית ביה משום בישול אם הוא חם וכמש"ל".

ועוד מוסיף "ומ"מ יש ליתן הקטניות לבסוף לרוטב". דהיינו שהמ"א סובר א) שמ"מ כדאי להחמיר בזה לכתחלה, ולכן הרוטב שבא בסוף בעירו מכלי ראשון מבשל את הקטניות המונחים כבר בכלי שני. ב) יש חילוק אם הקטנית הוא בתחלה או בסוף. ולא ביאר טעם החילוק. ובפרמ"ג ובמח"ש כתבו טעם החילוק, כי הקטניות גם כשמערין אותן מכלי ראשון, נפסק הקילוח ולא מקרי עירו. אמנם אדה"ז לא ניחא לי בטעם זה וכותב בקו"א כאן:

דע"כ מיירי שהקטניות נגובים קצת בענין שא"א לשופכן אלא להוציאן בכף [דהוי גם הקטניות בכלי שני], דא"כ יערה הקטניות על הרוטב. ולכן לא העתקתי זה, משום דלפמ"ש (רש"ל ושי"ד בי"ד ס"י צ"ד) דדבבר. גוש לא שייך כלי שני, א"כ יש

לעשות איפכא לערות הרוטב על הקטניות שלא יחממו הקטניות את הרוטב שבכלי שני וכן המנהג פשוט.

[דא"ג, כדברי רבנו הזקן כאן, החולק על הפרמ"ג והמח"ה"ש בביאור דברי המ"א, כותב גם המשנה ברורה (שער הציון סקע"ט): "והיינו דרך הקטניות ליתן ע"י כף כמ"ש המ"א בסימן שי"ח סקמ"ד [ובחנם נדחקו בדבריו]". וכתב ע"ז בקצות השלחן (סי' קכד בדי השלחן סקל"ט) "וכבר קדמו אדמו"ר ז"ל".

אבל צ"ע, שלכאורה יש מקום לשער שהמשנה ברורה ראה כאן את דברי רבנו הזקן, שכותב כן, וא"כ א) מדוע לא מציין שכבר קדמו. ב) לפי פירוש זה הקשה רבנו הזקן על דברי המ"א מדין גוש בכלי שני, ובמשנ"ב הביא את דברי המ"א להלכה למעשה מבלי כל חולק; אף שהמ"א בעצמו בסוס"י שיח מביא הא דגוש בכלי שני מבשל כנ"ל, וכ"פ במשנ"ב שם סקס"ה וסקק"ח].

נחזור עתה לעניינינו, שכאן מפורש בדברי רבנו הזקן, שגם לענין שבת אומרים שגוש בכלי שני מבשל. אבל באמת נראה שגם כאן לא ברור הדבר להלכה למעשה, ובהקדים -

דברי רבנו הזקן ש"לכן לא העתקתי זה" אינם מובנים לכאורה, שא"כ היה צריך לפסוק בפירוש לאידך גיסא, שצריך ליתן את הקטנית בתחלה דוקא. וכבר הקשה כן ידידי הרח"ש שי דייטש (קובץ הערות ובאורים ה' ע' עא) ותירץ "ופשוט דלא הו"ל לרבינו לכתוב ליתן קודם את הקטניות דבלא"ה כן המנהג". תירוץ זה אינו מובן:

א) הגה בעצמך, המ"א פוסק שצריך לערות הרוטב תחלה ורבנו הזקן חולק עליו וסובר שצריך ליתן הקטנית תחלה, ומסיים ש"לכן לא העתקתי זה", ומבאר הרח"ש שהוא "פשוט דלא הו"ל לרבינו לכתוב .. כן המנהג", וכי פשוט הוא שצ"ל ההיפך מפסקו של המ"א, מבלי שאדה"ז יכתוב זאת בפירוש?

ב) כל הדין הזה שבמ"א, שיש חילוק בין אם נותנים את הקטניות קודם או שמעריץ את הרוטב תחלה, הוא כדי לצאת ידי דעת הסוברים שיש בישול אחר בישול אפי' בדבר חס. אמנם רבינו הזקן בסי' שיח ס"ט פוסק כהרמ"א ש"נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי אלא ראוי עדיין לאכול מחמת חמימותו", ואינו מביא שום

סברא להחמיר לכתחלה גם בחס. וא"כ איך אפשר לומר שלדעתו צריך ליתן הקטניות תחלה דוקא.

ג) גם כאן כותב רבינו הזקן "וסייד שבשייע לא העתקתי משום דלא קיייל הכי", אלא קיייל שכל שלא הצטנן לגמרי אין בישול אחר בישול. והקשה הרח"ש שם הערה 20 מהא "שלכתחלה יש ליזהר בזה כמי"ש המי"א בהמשך דבריו וכ"כ רבינו לעיל". ואינה קושיא, כי כבר נת"ל שאדה"י חולק על המי"א וסובר שגם לכתחלה אין ליזהר בזה כנ"ל. ומי"ש לפני"ז הוא רק בדעת המי"א.

ומכל הנ"ל ברור שלדעת אדה"י בעצמו אין שום הפרש אם מערין הרוטב תחלה או שנותנין הקטניות תחלה. ומי"ש "ולכן לא העתקתי זה", לא בא לומר למה אינו פוסק כהמי"א, אלא בא לומר למה לא "העתיק" את דברי המי"א - בלשון "ויש מי שכותבי". ועי"ז כותב שלא הביא זה גם בתור חומרא בעלמא, כי אדרבא יש סברא לומר איפכא, ולכן אין להחמיר לשום צד.

וכיון שהגענו לידי כך, שאין כאן פסק בדברי רבינו הזקן שייש לעשות איפכא לערות הרוטב על הקטניות", מדלא הביא זה בפנים השוייע וכנ"ל, א"כ יוצא איפוא שכל הדין הזה דגוש בכלי שני לא הביא להלכה אלא לסברא בעלמא, ואין מכאן הוכחה ברורה אם דעת רבינו הזקן להלכה היא שגוש בכלי שני מבשל בשבת [וכ"נ דעת הקצות השלחן (בסיי קכד בדי השלחן סקט"ו)], שצ"י לדברי המשני"ב בזה, ומי"מ לא הביא זה בתור פסק ברור בפנים].

וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, מה גם שבסוף סי' שיח נראה לכאורה שאצל רבינו הזקן עצמו לא ברור דין זה, וכאן בקו"א מביא סברא זו, על כן נראה לכאורה שלכתחלה יש ליזהר, כשמגשיים בסעודת שבת טשאלנט באופן גושי, שלא להניח באותה צלחת בשר או קוגל קרים.

~~~~~

בענין מת מצוה קונה מקומו

הת' אברהם דוד הכהן ווייספיש
 ≈ תות"ל מונטריאל

כתובות דף י"ז ע"א - תנו רבנן מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת כו' ובתוס' ד"ה "מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת", מביא מעשה ממסכת דרץ ארץ זוטא פ"ח, וז"ל: "...אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה ונטפתי בו ד' מילין עד שהבאתיו לבית הקרבות וקברתינו וכשהבאתי והרציתי דברי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי", ומזה מק' שאם צריכים לבטל ת"ת להוצאת המת למה אמרו לר' עקיבא על כל פסיעה כו'? והתוס' מת (תי א') שיש דין ש"מת מצוה קנה מקומו ור"א ור"י אמרו לו מה שאמרו משום הפסיעות משום שהי' לו לקוברו במקומו "והעובר על דברי חכמים חייב מיתה (ל' התוס') שמביא מברכות ד: עירובין כא:)",

ולאח"ז בתוס' ד"ה "להוצאת המת" - "לא במת מצוה איירי אלא בכל המתים" - פי' שלא רק מבטלין למת מצוה אלא גם לכל המתים, - היינו להוצאה לא רק מת מצוה אלא כל המתים, ומהו הוצאה - הוצאת המת - היינו מה שעשה ר' עקיבא, כעין לוויי, וא"כ למה אמרו לו על כל פסיעה, הרי מתוס' השני משמע שצריך לבטל להוצאת מת מצוה, ואילו מתוס' הראשון ישמע שאין לבטל להוצאת מת מצוה (אלא לקבורה)?

וי"ל עפ"י מש"כ בגמ' עירובין י"ז: - "ומת מצוה קונה מקומו והתניא המוציא מת מוטל בסרטיא מפנהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא.. שתיהן זרועות שתיהן בורות מפניהו לכל רוח שירצה כפירש"י ואס"ד קנה מקומו היכי מצי למי שקלי מהתם)? אמר רב ביבי הכא במת מוטל על המיצר עסקינן מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר מפנהו לכל רוח שירצה, ופירש"י בד"ה "במת מוטל על המיצר" - "שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפנהו לכל רוח שירצה".

ועל פי הני"ל י"ל אשר תוס' ד"ה מבטלין בכתובות י"ז. מיירי כשהמת הי' לאורך הדרך ממילא א"צ לפנותו ומשו"ז אמרו

לר"ע על כל פסיעה כו', ואילו תוסי ד"ה להוצאת המת מיירי שהמת מוטל לרוחב הדרך וממילא יש הוצאה "לפנותו לכל רוח שירצה".

אבל עדיין צ"ע למה שינה תוסי אופן המציאות בדין אי של מבטלין כו'.

ברכת לישב בסוכה בנשים

הרב יהודה צבי פאגעלמאן
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א וואוסטער מאסס.

הנה נתעוררה פה שאלה בנוגע ברכת לישב בסוכה לנשים.

עפ"י פשוט מבואר בשו"ע אדה"ז סימן תרס "ואפילו נקבות וודאות אם ירצו לישב בסוכה ולברך הרשות בידם"

אבל השאלה היתה אם הן צריכות לקבל המצוה על עצמן להתנהג כמו אנשים שבכל פעם שהן חייבות מצד אכילת פת ומזונות מוכרחים לישב בסוכה או שיכולים להתנהג שבזמן שהן רוצות לישב בסוכה אז יברכו ובאם מפעם לפעם אינן רוצות לשבת בסוכה יכולים לבחור ולאכול בבית.

ובאמת כשמעיינים בלשון אדמוה"ז בשו"ע בשני מקומות רואים גדר חדש בענין זה. בסימן תפט הלכות ספה"ע לשון רבנו הוא "ובקצת מדינות שמו הנשים מצוה זו עליהן חובה ואין חשש איסור במה שהן מברכות עליה אף שהן פטורות ממנה עיין סימן יח - צ"ל יז וכשמעיינים בסימן יז "מי הם החייבים בציצית" בנוגע נשים, לאחר כל האריכות מסיים בחילוק בין ציצית לשאר מצות עשה שהזמ"ג וזלה"ק "ואינו חובת הגוף כמו שופר ולולב שהנשים נוהגות להחמיר על עצמן"

ורואים בזה שהן אחת, שנשים מברכים על מ"ע שהזמ"ג ומקבלים שכר כמי שאינו מצוה ועושה אבל זה תלוי באם "עושין המצוה כתיקונן" "בענין שהאנשים יכולים לברך עליהן" כלשון רבנו בהלכות ציצית. הנה כפי הנראה תלוי באם מצות סוכה היא

מהמצות שנשים קבלו עליהן וגם אם נאמר שאשה פרטית יכולה להחליט ולקבל עליה החיוב, האם היא יכולה לפסוח על שתי הסעפים ולאמר היום אני אוכלת בסוכה ולמחר אכול בבית, ממ"י אם היא מקבלת צריכה לקבל המצוה בשלימות. מענין ג"כ שאדה"י מדגיש "מצות שופר ולולב שנשים נהגות להחמיב עליהן" ואינו כולל סוכה בזה.

ובעצם ענין סוכה בנוגע לנשים, הנה בשד"ח מערכת סוכה סעיף ג' מסתפק "אם נשים יכולות לחייב עצמן לאכול בסוכה ולברך דהא סוכה נמי חוץ מליל יו"ט הראשון אין חיוב לאכול בסוכה ומביא מתשובות שואל ומשיב מהדורא ב בעיקר הדין אם נשים יכולות לחייב עצמן, הנה פשוט משוע"ר שכתב בנוגע לנשים שאם רוצות הרשות בידן וגם בסימן תקפט כפי שמציין פה בהלכות סוכה אבל באמת צריכים לברר ולחשוב באם יכולים לחלק בנוגע הלשון "הרשות בידם" ובנוגע הלשון שקבלו על עצמם כי בשואל ומשיב מדמה זה למצות ציצית שהטעם שאינן מברכות משום דמחזי כיוהרא והכי נמי בנוגע לסוכה. וגם מביא בשם האתוון דאורייתא דלפי"ד המני"ח נשים אסורות לברך.

עכ"פ אנו אין לנו אלא דברי רבינו בשוע"ר "שהרשות בידם" אבל גם לפי זה השאלה העקרית במקומה עומדת באם היא יכולה לבחור לשבת בסוכה מתי שתתרצה ואז הרשות בידה או צריכה לקבל המצוה כתיקונה ובאם לא אינה יכולה לברך. וכפי הנראה בשד"ח השאלה בכלל, זה רק בשאר הימים אבל בלילה הראשונה דיש חיוב מיוחד שלומדים טו טו מחג המצות משמע שיכולים להביא עצמן לידי חיוב וכו'. וכמה מהאחרונים מביאים מהחתם סופר שהחמיר על נשים שלא ישבו בסוכה וגם מהחתם סופר שאמרה לו אמו ברתא דחתם סופר שמעולם לא ראתה בבית אביה שנשים ברכו לישוב בסוכה. וצריכים לברר היאך היה המנהג אצל רבותנו נשיאנו וכל זה נוגע הלכה למעשה ואקוה לשמוע חו"י"ד מרבני אנ"ש בזה.

אונס ביום האחרון

הרב עקיבא גרשון וואגנער
ר"מ בישיבה

בקצה"ח ס"י נ"ה סק"א מביא דברי האגודה שכי שאם אחד נדר לעשות איזה דבר ונאנס ביום האחרון דלא חשיב אונס משום שהיי יכול לקיים נדרו בשאר הימים,

וחקי ע"ז בקצה"ח ממ"ש בכתובות (ב:) דאם אמר מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד תלתין יומין ואתא בסוף תלתין יומין ופסקי מעברא כו' ואמר שמואל ל לא שמיי מתני. והוי גיטא, ומבאר הגמ' משום דאונס דשכיח שאני, ואמאי לא קאמר משום דאתא בסוף תלתין יומין וא"כ הוי אונס דיום אחרון.

וכן במ"ש שם שאם התנה אם לא באתי מכאן ועד יב חודש ומת בתוך יב חודש דהוי גיטא רק משום שלא ניחא ליי דתיפול קמיי בסם אבל בלא"ה לא הוי גט, וחרי לדברי האגודה היי צ"ל גט ב"כ משום דהוה אונס יום אחרון.

ועיי בחוברת התמים עי רגי שכי לתרץ את קושיית הקצה"ח, דבאמת י"ל דאונס דיום אחרון לא חשיב אונס, מיהו כשהתנה "אם לא באתי מכאן ועד יב חודש" הרי פיי התנאי שצ"ל אי - ביאה בכל יום של הי"ב חודש, ואם נאנס ולא בא ביום האחרון, אי"כ הרי לא נתקיים בפועל התנאי, דחרי לפועל לא היי אי - ביאה כ"א שנים עשר חודש פחות יום אחד ושפיר לא הוי גיטא.

ומוסיף שם דאין להקשות דלפ"ז גם היכא שנחלה או נאנס יום אחד באמצע הי"ב חודש היי צ"ל ג"כ הדין כן דאינו כן דלפועל לא נתקיים התנאי דאי - ביאתו במשך כל הי"ב, דלפועל היי יום אחד שלא בא ע"י אונס והוי כאילו לא נתקיים כל התנאי?

ומבאר ד"ל דאף אי נימא דיש אונס, ומה שנתקיים מחמת אונס הוי כאילו לא נתקיים מ"מ אם הוא היי רוצה לקיים תנאו בלא אונס, הנה אף שבפועל היי סבה צדדית ואונס שהכריחו בקיום התנאי, מ"מ כיוון שבפועל היי מקיים תנאו אף בלי אונס, לא מקרי משו"ז שלא נתקיים וכו'.

ולזאת כל היכא דנאנס ואח"כ הי' יכול לבא ולא בא הי' הוכחה שגם ביום שנאנס לא הי' בדעתו לבא, וכיוון שגם בעת האונס לא הי' בדעתו לבא, ממילא אף שבפועל הי' אונס לא איכפת לן וכוי עש"ה.

ולכי יש להעיר בסברא זו מהגמי בגטין (פ"ח.) כתי' ב"י בהושע בן עולה "ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל" וכת"י "עליו עלה" (מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורענות בימיו, בתמי' - רש"י?) ומתרץ אותן פרדסיאות (שומרם) שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל ברגל, בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי, ע"כ.

ולכי משמע דמכיוון שאח"כ לא עלו לרגל ברצון, והי' הוכחה שגם כשבפועל הי' אונס בדבר מ"מ היו רוצים כן, לכן נענשו אז גם על אותן שנים שלא עלו באונס. וא"כ לכו הוי סמוכין מזה לסברא הנ"ל דהמעשה הוא בפועל באונס ומ"מ איגלאי מילתא דרצונו בזה אינו נחשב לאונס, ובאתי רק להעיר.

המשך יבא אי"ה

~~~~~

ש ו נ ו ת

בענין נשיאות אדה"ז (גליון)

הרב יוסף יצחק קעלער
≈ תות"ל 770 ≈

בגליון דפי' נצבים תשמ"ח האריך הרש"י חזן אודות הנהגת אדה"ז בשנת תקמ"ב (ולפני"ז). והשינוי בין הנהגתו להנהגת הרי"ב מליובאוויטש והר"י מפאלאצק באותה שעה.

ומוסיף לדייק את זה מכך שהרמ"מ מוויטעפסק במכתבו משנת תקמ"ב מזכיר את תארו הרשמי של הרי"ב: "מגיד מישרים דק' לובאוויטש".

ואילו בנוגע לאדה"ז לא הוסיף הרמ"מ: שהוא המגיד מליאזנא, שהי' תוארו הרשמי של אדה"ז באותה שעה. ובשם זה היה מפורסם אז עיי"ש שהאריך בזה.

אבל ראה בכרם חב"ד חוברת 4 ע' 49 (מרשימת אדה"ז בעת המאסר האי' בחשון תקנ"ט): ועכשיו אני בלאזנע ערך ט"ו שנים ויותר. ושם ע' 50: שנתמניתי למגיד הקהל בלאזנע זה ט"ו שנים ויותר כנ"ל).

הרי שנתמנה למגיד דליאזנא רק בשנת תקמ"ג לערך (וזה מתאים עם המספר דשלשים שנה שהוזכר בכ"מ בנוגע לנשיאות אדה"ז ואמירת מאמרים שלו כפי שהובא באריכות במבוא לספר תולדות חב"ד באה"ק). ומובן מה שלא הזכיר הרמ"מ את התואר בזה במכתבו משנת תקמ"ב.

[וראה בכרם חב"ד שם הע' 31 שבשנת תקמ"ב ותחלת תקמ"ג גר רבינו בהארדאק [ולפני"ז גר בוויטעפסק י"ז שנה], ועי' גי"כ מ"ש בזה הרמ"מ י"כ"ץ" בגליון דפי וירא תשמ"ט].

* * *

בגליון הנ"ל מעיר הרב הנ"ל על דבר פלא שבאגרותיו של הרמ"מ לחסידים דשנת תקמ"ג ותקמ"ז שתוכנם הוא רק בענין ההנהגה לא מוזכר במפורש שם של הר"יב ואדה"ז רק ברמז [עיי"ש ביאורו בזה].

וראה מ"ש הר"י מונדשיין בקתדרה חוברת סג - סד ששמות המנהיגים נשמטו מקצת כתיי מעתיקים שנעתקו עיי' חסידי סלאנים (עיי"ש הטעם לזה) ואולי גם אגרות אלו נדפסו עפ"י העתקות הנ"ל. אבל גם בסי' יסוד המעלה ח"יב (סי' י. וסי' לג) לא נזכר שם רבינו באגרות הרמ"מ לחסידים דשנת תקמ"ג ותקמ"ז.

[וראה גי"כ בכרם חב"ד שם בהע' הנ"ל ובקתדרה שם מכתבו של ר' אהרן הגדול ממקושרי הרמ"מ מויטעבסק אל חבירו משנת תקמ"ג (נדפס בספר יסוד המעלה ח"יב ע' מו) בו הוא כותב שישע אל הרב ש"ז מהורודוק, ובהערות העורך בכרם חב"ד שם שהכוונה לאדה"ז שהתגורר אז בהורודוק].

לזכות

החתן הבר מצוה הת' משה מנחם מענדל שי'

לרגל הגיעו לעול המצוות

ביום שמיני עצרת

הי' תהא שנת נפלאות גדולות

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' אברהם יוסף שי' וזוגתו צבי' הינדא תחי'

סילבר

לזכות

הרב משה אהרן צבי שי'

וזוגתו

שרת העניא רבקה רות תחי'

ווייס

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" — באדיבות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה